

פרד"ס כיבוד דוד

ע"ש דוד שלמה בן ריבה ז"ל
ראש-הכולל הרב אורי פולק שליט"א

פרשת ויקהל פיקודי- פשט - אמרי קודש

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: רְאוּ קָרָא ה' בְּשֵׁם, בְּצַלְאֵל בֶּן-אוּרִי בֶן-חור, לְמִטַּה יְהוּדָה. וַיִּמְלֵא אֹתוֹ, רוּחַ אֱלֹקִים, בְּחֻכְמָה בְּתַבּוּנָה וּבְדַעַת, וּבְכָל-מְלָאכָה. וְלִחְשָׁב, מִחֻשְׁבַּת לַעֲשֹׂת בְּזָהָב וּבַכֶּסֶף, וּבַנְּחֹשֶׁת. וּבַחֲרֹשֶׁת אֲבֵן לְמִלֵּאת, וּבַחֲרֹשֶׁת עֵץ. לַעֲשׂוֹת בְּכָל-מְלָאכֶת מִחֻשְׁבַּת".

(שמות פרק ל"ה פס' ל-לג).

הנה הארכנו מכבר למעלה בפרשת כי תשא שנבחר בצלאל על דבר הזה, משום היותו בן בנו של חור, וכן משבט יהודה אשר הם מסרו נפשם עבור כבוד ה' יתברך, ושורש הדברים אכן מצאתי בספר ליקוטי תורה למרן האריז"ל על פסוק זה, כי עניין ראייה זאת שאמר רא"ו (רקא ה' וגו'). דהכוונה לפי שהיה קשה בעיניהם לאמר שעל ידי מעשה המשכן יתכפר על מעשה עגל, לפיכך אמר להם מופת גדול זה, שלא בחר ה' מי שיעשה המשכן, אלא בצלאל בן בנו של חור, שהרגתם אותו על שלא עשה את העגל.

בזה יהיה לכם מופת, כי במעשה המשכן יתכפר לכם עוון העגל, מכיוון שקטגור נעשה סגור, ולכן לא יחס בצלאל אלא עד חור. לא פחות ולא יותר, כדי להורות להם שהוא מזרעו של חור, להיות סגור על קטגור, ולפי שהזהב עשוי לעגל, על כן הזכיר בכל מעשה מלאכת המשכן זהב בתחילה, ואחר כך כסף, ואין סדר המקרא שיחשוב זהב בתחילה ואחר כך כסף, דכתיב (חגי ב ח): "לִי הַכֶּסֶף, וְלִי הַזָּהָב נָאִם, ה' צְבָאוֹת", וכאן שינה גם באהליאב, לפי שיהיו ישראל עתידים להיות עובדי לעגל אחר שעשה ירבעם בן, ולכן הקדים רפואה למכה, שיהיה עושה המשכן אהליאב למטה דן, לכפר עוון שבדן, עכ"ל.

ועוד הבאנו שם לעיל בשם רבינו בחיי על הפסוק (שמות פרק ל"א פס' ב') שאמר ה' יתברך למשה: "רְאֵה, קְרָאתִי בְשֵׁם, בְּצַלְאֵל בֶּן-אוּרִי בֶן-חור, לְמִטַּה יְהוּדָה", כלומר, ראה זה הפלא הגדול שאני קורא הדורות מראש וגו' וקראתי בשם בצלאל בן אורי בן חור, כדי להבין סוד המשכן וכליו ולהתעסק בכל מלאכתו וכו'.

ולזה רמזו נמי במדרש (שמו"ר פ"מ ב'), שאמרו שהראה לו הקב"ה למשה ספרו של אדם הראשון וכו', ואף בצלאל מאותה שעה התקנתיו, כמו שנאמר: "רְאֵה, קְרָאתִי בְשֵׁם בְּצַלְאֵל", בא לרמוז כי בצלאל היה בשם, כלומר מאותה שעה אשר נאצלו הדורות והנביאים כולם מן החכמה וכו'. וזהו מבואר כי על כן נקרא בשם בצלאל, לפי שמתחילה הייתה נשמתו רשומה וחקוקה בכח של אצילות אל וכו', ומששת ימי בראשית היה מתוקן לו, אלו דברי רבינו בחיי.

ואמרנו בזה שמדיוק לשון רבינו בחיי שאמר שנשמת בצלאל הייתה רשומה וחקוקה בכח אצילות אל וכו', ייתכן ללמוד שנמשכה מאתר עילאה של עולם האצילות, ועד כדי שהיה מוסתר וחבוי לגמרי בצל אל גם מחטא אדם הראשון, עיין שם.

למני השבת:

בברכת שבת שלום
הרב אורי פולק שליט"א

"רְאֵה, קְרָאתִי בְשֵׁם, בְּצִלְאֵל בֶּן-אוּרִי בֶן-חֹר, לְמִטַּה יְהוּדָה" (שמות לא, ב)

יש להוסיף טעם הדבר, כי לפי דברי מרן האריז"ל שנבחר בצלאל, מהיותו בן בנו של חור, בכדי להורות שבניין המשכן באה לתיקון חטא העגל, שאותו צדיק מסר נפשו עליה. וככה על הדרך הזה שפיר יש מקום לומר שהיה בזה גם תיקון על החטא של אדם הראשון, כי משום הכי נבחרה להתעסק בבניינו ותיקון כליו, נשמה נאצלה כזאת שלא שייך כלל אל חטא עץ הדעת, ולכן נבחר שמו משמן הטוב, להיקרא בשם **בצלאל**, שהוא **בצל אל**, לצד היותו טמור ונשמר מאותו החטא בחביון **צל** שדי, ולכן נמשכה יניקתו מבחינת חסד **אל** כל היום (תהלים נב ג), שהוא החסד היותר עליון, ומשום כך היה יכול לבנות צ"ל ואוהל להשראת שכינת עוזנו.

ועל זה התחיל הכתוב: "**רְאוּ קְרָא ה' בְּשֵׁם, בְּצִלְאֵל**", כלומר כמו ששמו של משיח הייתה אחד מהדברים שנבראו מקודם בריאת העולם, וכמובא במדרש (ב"ר פ"א ד'), וככה נמי נבחר שמו של בצלאל בשם הזה משמי שמי קדם, ועוד המשיך ליחסו מהיותו בן **אורי** כי לצד שנמשכה נשמתו מעולם התיקון, ולפיכך היה בבחינת קומי **אורי**, כי בא אורך (ישעיה ס א), שכן גם משיח צדקנו יהיה חוטר מגזע יהודה, ובן **חור** אשר הוא בגימטריה **דיר**, דהיינו דירה חסר ה'.

וכבר נודע כי אות ה', מרומז על שכינה הקדושה, והנה היא תשלים את הדירה במילואו וטובו להיות דירת קבע, לאשר הקמת המשכן באמצאות בצלאל, לא היו עדיין דבר קבוע וקיים עד זמן שלעתיד לבא, שעל זה נאמר (שמות י"ז ט"ז): "**כִּי יָד עַל כַּס יִי-ה, מִלְחָמָה לַהוּיָהּ בַעֲמֶלֶק מִדּוֹר דּוֹר**".

וכבר מובא בבעל הטורים כי מדר דר (448) עולה בגימטריה לימי (90) משיח (358 וביחד 90+358=448), ובמדרש תנחומא (תצא סימן י"א אמרו מדורו של משה וכו', ועד דורו של משיח- ועוד מובא שם להלן, כי נשבע ה' שאין שמו שלם, ואין הכסא שלם, עד שימחא זרעו של עמלק, הנה אז יצורף **י-ה ל-דר** להיות יחדיו אתון **דירה** שזהו **חור** עם ה' כנ"ל, שהיה מעולם התיקון.

ונחזור לענייננו, דלאשר מרומז בשמו שורש משיח צדקנו, ולכן על זה אמר הכתוב להלן **וַיִּמְלֵא אֹתוֹ רוּחַ אֱלֹקִים** (שמות לה, לא), (זה הוא רוחו של מלך המשיח כעניין דרשתם ז"ל (ב"ר פ"ב ד'), על פסוק (בראשית א ב): "וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֵף עַל פְּנֵי הַמַּיִם", זה רוחו של מלך המשיח, המד"א (ישעיה י"א ב): "וַיִּנְחָה עָלָיו רוּחַ ה' רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה רוּחַ עֲצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דַּעַת וְיִרְאַת ה'", עיין שם.

ואמר עוד להלן **בַּחֲכָמָה בַּתְבוּנָה וּבַדַּעַת**, (היינו על דרך מה דכתיב שם להלן על משיח צדקנו, ונחה עליו רוח הויה, רוח חכמה ובינה וגו', רוח דעת ויראת ה'. ומנה כאן ג' רישין של חכמה בינה דעת, וסיים הפסוק: "**וּבְכָל מְלָאכָה** (שמות לא, ג)").

(שהמה כללות השבע מדות עד מלכות, המורה על מעשה המלאכה בפועל ממש. ועכשיו התחיל למנות אותם בפרוטרוט כסדרן, במה שאמר ולחשוב מחשבות (כנגד ג' ראשונות: חכמה, בינה ודעת), לעשות (כנגד ז' תחתונות) **בזהב** (גבורה) **ובכסף** (חסד) **ובנחושת** (תפארת), המה שלשה המדות חסד גבורה ותפארת, כי לעתיד לבוא יהיה הכסף שהוא החסד בראש, וכמובא בכתבי האריז"ל,

אבל עתה בעת הגלות זהב מסיטרא דגבורה, עדיין מרובה על החסדים ולכן הוא בראש, ואח"כ אמר **בחרושת עץ**, (זה קאי על עץ הדעת טוב ורע, שהוא בחינת נצח והוד, נצח הוא חלק הטוב, והוד הוא הופכו, שבו הייתה הנגיעה בכף ירך יעקב כנודע, ועכשיו בימות הגלות, צריכים לעשות ולתקן בחזרה פגימת מדת הוד שנהפך עלי למשחית, ולאחר כך **ובכל** (הוא מדת היסוד), **מלאכה** הוא מלכות.

"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם: אלה הדברים אשר ציווה ה' לעשות אותם: ששת ימים תעשה מלאכה, וביום השביעי וגו', שבת שבתון לה' וגו', עד לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת".

והנה בילקוט שמעוני (רמז ת"ח), דרשו ויקהל משה, רבותינו בעל אגדה אומרים מתחילת התורה ועד סופה, אין בה פרשה שנאמר בראשה ויקהל, אלא זאת בלבד. אמר הקב"ה: "עשה לך קהילות גדולות, ודרוש לפניהם ברבים בהלכות שבת, כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהילות בכל שבת ושבת, ולכנוס בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי תורה איסור והיתר, בכדי שיהיה שמי מתקלס בין בני".

מכאן אמרו: "משה רבנו תיקן להם לישראל שיהיו דורשים בענייניו של יום. הלכות פסח בפסח, וכן הלכות עצרת בעצרת, הלכות החג בחג". אמר להן משה לישראל: "אם אתם עושים כסדר הזה- הקדוש ברוך הוא מעלה עליכם כאילו המלכתם אותו בעולם", שנאמר (ישעיה מ"ג י'): "ואתם עדי נאום ה' ואני אל", עד כאן.

עוד נקדים מעניין קריאת פרשת היום של החודש הזה לכם ראש חודשים ראשון הוא לכם לחודשי השנה וגו' (שמות יב ב), אשר יחול בשנה הזאת בפרשתנו ויקהל משה את **כל עדת בני ישראל**. וכן אמר שם הכתוב להלן: "דברו אל **כל עדת בני ישראל**, ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית וגו'. והנה מופיע במדרש (שמו"ר פט"ו י"ג) דרשו בפסוק החודש הזה לכם ראש חודשים וגו' לקיים מה שנאמר (משלי א טז) בי מלכים ימלוכו וגו'. וצריך ביאור להבין השייכות לפרשה זו.

והנה בספר הקדוש תפארת שלמה כאן בפרשת ויקהל פירש בפסוקא דא וז"ל הקדוש: "לפי מ"ש ש כי הצדיק הוא כולל **הדעת** של הדור, ולפי הידוע במעשה העגל חטאו ישראל במחשבה הוא בחינת הדעת, וכאשר פגמו בדעת, לקח משה מהם האלף אורות, וכמו שכתוב (שמות ל"ג ו'): "וינצלו בני ישראל את **עדים** וגו'".

ומבואר בכתבי מרן האריז"ל כי בשבת מחזירים להם, וכמו שכתוב ישמה משה במתנת חלקו וכו'. אך לפי הנ"ל ניחא כי רמז משה על זה, מאשר כי בחיים חיותו היה בכוחו לתקן להם את בחינת הדעת שלהם, וכמו שמסיים הפרשה ויצאו כל **עדת בני ישראל** מלפני משה, **אותיות דעת** שהיו יוצאים מפניו בתיקון הראוי כנ"ל.

אך מאשר היה יודע כי לא לעולם יהיה ביחד עמהם, ומה יעשו הדורות הבאים אחריו, ולזה סמך מצוות אזהרת שבת אלה הדברים אשר ציווה ה' לעשות אותם ששת ימים וגו'. לפי הידוע כי גם **שבת** הוא התיקון לבחינת **הדעת**, כמו שכתוב (שם לא יג) **לדעת** כי אני הויה מקדשכם, עכלה"ק.

ובילקוט שמעוני (תהלים רמז תתמ"ג) על הכתוב (תהלים צ"ב א-ב): "מזמור שיר ליום השבת, טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון וגו'". שאמר אדם הראשון: "בי ילמדו כל הדורות, שכל מי שהוא משורר ומזמר לשם עליון, ומודה פשעיו ועוזב- ניצול מדינה של גהינם וכו'".

והנה, מובא מהאריז"ל כי "**מזמור שיר ליום השבת**", נוטריקון אתון **למשה**, שבשבת קודש נחת משה רעיא מהימנא עם הרבה נשמות, כדי להעלות נפשות ישראל, ואז מחזיר שני הכתרים שהמה העדים אשר התנצלו בהר חורב, אחרי שהכתירו אותם המלאכים בתרין הכתרים (בשני הכתרים), שהמה בחינת המלאכים, שהמה בחינת חכמה ובינה, ומהם נשפע ונולד הדעת.

"רֵאָה, קִרְאתִי בְשֵׁם, בְּצִלְאֵל בֶּן-אוּרִי בֶן-חֹר, לְמִטֵּה יְהוּדָה"

בדברים הללו אפשר נמי לבאר דברי חכמים וחידתם מה שכתוב בגמרא (ברכות דף נ"ה ע"א): דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן **בצלאל**, על שם חכמתו נקרא, בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: "לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן, ארון, וכלים וכו'". הלך משה והפך, ואמר לו: "עשה ארון, וכלים ומשכן".

אמר לו משה רבנו: "מנהגו של עולם, אדם בונה בית, ואחר כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן. כלים שאני עושה, להיכן אכניסם? שמא כך אמר לך הקב"ה: עשה משכן, ארון וכלים". אמר לו: "שמא **בצל-אל** היית וידעת?".

ועוד אמר רב יהודה אמר רב: "יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ", כי כתיב הכא: "וימלא אותו רוח אלוקים בחכמה ובתבונה וידעת", וכתיב התם (משלי ג' יט): "ה' בחכמה ייסד ארץ כונן שמים בתבונה". וכתיב (שם ש"ס כ'): "בדעתו תהומות נבקעו". עד כאן דברי הגמרא.

דהנה נודעה המחלוקת אשר הייתה בין צדיקי העולם האיך יאות לאדם לאחוז דרכו בעבודת ה' יתברך, אם להיות תחילה סור מרע, ואחר כך עשה טוב, או להיפוך, שעל ידי עשיית הטוב, ממילא יסור מהרע, ועל דרך הזה יתכן לרמז הכא, דהנה בניין המשכן וכליו, **גם כן מורים על סור מרע ועשה טוב**, מפני שעשיית **כלי** המשכן רומזים על תיקון שבירת **הכלים** אשר הייתה עוד מימות בריאת העולם, והוא בבחינת סור מרע, ובניין המשכן מורה על עשה טוב.

והנה משה רבן של ישראל, לאשר מידע הוי ידע שהקמת המשכן, באה לצורך תיקון עוונותיהם של ישראל, לכן ציווה לבצלאל להתעסק בתחילה בתיקון **הכלים** מידי שבירתם, ואחר כך לבנות הבית. לרמז שבתחילה צריך לתקן את הרע, ולאחר כך הוא ימשוך את הטוב.

אומנם בצלאל לאשר מעולם לא היה שייך לשום חטא ועוון, לפיכך הייתה מושללת מבינתו טעם פקידתו של משה, ותמה על החפץ ואמר: "מנהגו של עולם אדם בונה בית וכו'" עד שאמר לו משה כי אכן עתה אני נוכחתי לדעת ולהבין אשר בצל-אל הייתה עוד מימי קדם חבוי ומוסתר בשעת החטא, ואין לך מושג ממנו,

לכן הקשית ואמרת: "מדוע לא יבנו תחילת המשכן, ואחר כך יעשו הכלים", דבאמת אכן ה' יתברך ציווה ככה בתחילה, בטרם הגיעו ישראל לידי חטא, אומנם עכשיו לאחר החטא חשבתי שצריכים תחילה לתקן המאנין תבירין, ולאחר כך יוכלו לבנות משכן להשראת השכינה.

וַיַּעֲשׂוּ אֶת-צִיץ נֶזֶר הַקֹּדֶשׁ זָהָב טָהוֹר; וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו, מִכְתָּב פְּתוּחֵי חוֹתָם, קֹדֶשׁ לַה'

שאל ר' שמעון את תלמידיו: מדוע נתחייבו שונאי ישראל כליה בדור ההוא? (בענין גזרת המן). השיבו תלמידיו: שנהנו מסעודתו של אותו רשע. שאל אותם: אם כן, יהיו נהרגים רק אותם היהודים בשושן שהשתתפו בסעודה. שאלו תלמידיו: אם כן, מדוע נתחייבו? השיב להם: שהשתחוו לצלם של נבוכדנצר הרשע. אמרו לו: ולמה לא הענישם וחיכה עד הזמן הזה, שהוא לאחר 70 שנה? וענה להם: שהם כאילו השתחוו, ולא ממש, לכן לא הענישם. כיוון שכלי המקדש היו נמצאים בידי, ולקח את הציץ עם שם ה' וחיבר אותו לצלם. והם שהשתחוו, כוונתם היתה לציץ לשם ה' ולא לצלם. וכאן יש לשאול שאלה: האם כלי המקדש שיצאו מבית-המקדש ונמצאים בידי הגויים, יצאו לחולין או לאו? ובאותו דור, שכוונתם היתה להשתחוות לציץ, אם כן אינם נעשו חולין. שאם לא כן, הציץ הוא חלק מהפסל ואסור להשתחוות לו. ומהיכן למדו שאפשר לעשות כאילו, מיעקב אבינו שהשתחוה לעשיו 7 השתחויות, וכוונתו היתה לשכינה ולא לעשיו. כיוון שעשיו היה מרכבה לטומאה. ולכן כוונתם היתה לשם הוייה שבציץ ולא לפסל. ולכן לא הרגם. לכן כאשר השתתפו בסעודתו של אחשוורוש והוא הוציא את כלי המקדש ושתו בהם, והיתה כלפם השאלה איך השתמשו בכלים? והשיבו שיצאו לחולין. ומותר לשתות בהם. וכאן עמדה בפניהם תוכחה קשה, שאם כן היה אסור להם להשתחוות לפסל של נבוכדנצר שהרי יצא לחולין, ואם כן חייבים מיתה. לכן באה גזרה של המן הרשע, וכדי לתקן ב' פגמים אלו, באה אסתר ואמרה: צומו עלי 3 ימים, לתקן את עוון הסעודה. ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה להמן, לתקן עוון הצלם של נבוכדנצר, וע"י כן יכלו להגאל עם ישראל.

מפי הרב